

1993, KOVO 11,
KETVIRTADIENIS

...ONKURSAS



**Fotokonkurso
"VASARIO 16-OJI"
paroda jau atidaryta**

Šį respublikinį vaikų ir suaugusiųjų fotografijos konkursą jau trečią kartą organizuoja Jaunimo fotografijos centras (buves vaikų klubas "Raketa"), "Kauno dienos" ir "Trimito" redakcijos. Dėl ekonominio sunkumų šįmetinis konkursas buvo kiek mažiau reklamuojamas ir yra truputį mažiau geografiškai ir dalyvių nenukentejo ir konkurso šūri dėl to pagrindiniai prizas paskirtas "tan-kūrybos namų - Eugenijui Adomavičiui ir Ewaldui Makarskui už jų bendrą darbą "Muziejiaus sodello istori-

Šaulių sąjunga savo prizų apdovanojo taip pat E.Adomavičių ir E.Makarską ne tik už "Istorijas", bet ir minimul. Garbingą šios Sąjungos prizą gavo ir Vykintas Vaitkevičius už nuotraukas-kolažus iš Lietuvos laisvės kovų istorijos su aprašymais (šiuo metu autorius studijuoja Vilniaus universitete).
"Kauno dienos" prizas - kauniečiui, VDU studentui Jonui Stakvilevičiui už nuotraukų ciklą iš 1988-89 metų Atgimimo renginių.
Paskatinimo prizais 1988-89 metų Atgimimo renginių, jaunieji Fotografijos centro nariai So-logubovas, R.Leonavičius, G.Pociulpa ir K.Alaburda už fotografijas.
Jau trečią kartą prizą už fotografijas džiūliai remia Karo ministerija. Taip ir šiemet. Šio konkurso džiūloja

Jono STAKVILEVIČIAUS, fotokonkurso "Vasario 16-oji" laureato "Kauno dienos" prizą nuotrauka

Jaunimo įamžintos akimirkos

Kauno Vytauto Didžiojo universitete šiuo metu veikia ekspozicija "Jaunimo įamžintos akimirkos" (tadarbai)

...kūrybinis jaunimo klubas geriausius jaunuosius fotografus paskatino. Pirmoji premija - nemokama kelionė į Taškentą, paskatinamosios premijos (po 50) ir kvietimas į kūrybinę moksleivių stovyklą Nidoje. Ji prilygsta pirmajai premijai.

Pirmąją premiją vertinimo komisija paskyrė šešiolikmečiui kauniečiui Gintarui Česoniui ir jo bendraamžiui Mindaugui Kavaliauskui, pastarąjį premijavusi kūrybinės stovyklos, įvyksiančios šią vasarą Nidoje, prizų. Abu jie tokio įvertinimo išties verti.

Igerio Kaciūno nuotrauka "Saulė" (Tut viena laisvė, kuriomis klubas ta" vaikams fotografuoti

Autoriaus re...

MOKSLEIVIŲ FOTOGRAFIJA

STUDENTS' PHOTOGRAPHY

9/2010

IŽANGA	4
LIETUVAI ATMINTINŲ 1988–1991 METŲ ĮVYKIŲ ATSPINDYS FOTOGRAFIJOJE	5–13
„FOTOGRAFIJOMIS BUVO SVARBU IŠREIKŠTI NE KUR BUVAU, O KAIP BUVO“	14–21
2010 M. LAUREATAI IR PRIZININKAI	22
ŽIURI APIE...	23
MOKSLEIVIŲ KŪRYBA:	
Dainius ŠČIUKA , 18 m., Kaunas	24–25
Kristina NAZIMOVA , 17 m., Ukmergė	26–27
Tadas ŠLAJUS , 18 m., Kaunas	28–33
Andra BAGDONAITĖ , 14 m., Neringa	34–35
Rasa ŽUKAUSKAITĖ , 18 m., Kėdainių r.	36–37
Elžbieta JANCEVIČ , 16 m., Vilnius	39
Eglė GEDVILAITĖ , 15 m., Šiaulių r.	40–41
Ieva KARVELYTĖ , 14 m., Šiauliai	42–43
Ieva ČESNULAITYTĖ , 17 m., Vilnius	44–45
Gediminas BIELIAUSKAS , 18 m., Kaunas, <i>Randomness of life</i>	46–48
Marija VAITULIONYTĖ , 17 m., Kaunas, <i>Rytas; Neformatas</i>	49
Lolita KUBLICKAJA , 19 m., Vilnius, <i>Vaikystės aidai</i>	50–51
Marija SEMENČIUKAITĖ , 17 m., Vilnius	52–53
Lina KINDURYTĖ , 17 m., Kaunas, <i>Uždaryta</i>	54–55
Goda BALČIŪNAITĖ , 17 m., Kaunas, <i>Vidudienis</i>	56–57
Milda KIAUŠAITĖ , 17 m., Kaunas, <i>Varno pasakos; Sapnuoti smėlynus</i>	58–60
Gabrielė Vilkaitė , 17 m., Kaunas	61–62
Giedrė KAZRAGYTĖ , 19 m., Vilnius	64–65
Teklė–Ūla PUŽAUSKAITĖ , 18 m., Vilnius	66–69
Martyna JOVAIŠAITĖ , 18 m., Vilnius	70–71
PRAŠYTUME DĖMESIO	72



Švietimo ir mokslo ministerija

MOKSLEIVIŲ FOTOGRAFIJA

STUDENTS' PHOTOGRAPHY

9/2010

ISBN 978-9955-899-00-6

Leidžia	Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
Medžiagą rengė	Danielius Augaitis, neformaliojo ugdymo organizatorius El. paštas danielius.augaitis@lmitkc.lt www.lmitkc.lt, www.mfoto.info
Stilistė	Saulė Markevičiūtė
Dizainerė-maketuotoja	Jūratė Bulaukienė
Spausdino	UAB ARX Baltica, Veiverių g. 142b, LT-46353 Kaunas
Tiražas	400 egz.

ĮŽANGA

Gerbiamas skaitytojai,

mūsų leidinys kitoks nei anksčiau, o jo temą pasiūlė bėgantis laikas.

Šį kartą – kitokia nei įprasta moksleivių fotografija. Ji iš laiko, kai viskas rodės taip elementariai tikra. Ji apie netektis ir gyvenimą.

Apie tada ir dabar.

Nors leidinys skirtas konkrečiai progai – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dvidešimtmečiui paminėti, vis dėlto Jūsų dėmesio prašome ne proginiam fotografijos dokumentų rinkiniui. Į dokumentuose įamžintus įvykius norėjome pažvelgti jaunų žmonių akimis. Vengdami politinių diskusijų ir apibendrinimų, visgi bandėme suprasti, ką tas audringas Lietuvos istorijos laikotarpis reiškia šiandienos mokiniams ir kaip viską suprato jų bendraamžiai prieš dvidešimt metų. Naivu manyti, kad vienodai. Tuo pačiu pakalbinome ir anų dienų metraštininkus, kuriems fotoaparatas buvo tarsi jaugęs į rankas. Ir širdys degė. Tikime, žarijos neužgesę, nes praėjo tik dvidešimt metų.

Jau dvidešimt... Neišvengiama laiko ir kartų požiūrio slinktis. Bet dabar norisi neigti dvasinę eroziją, agresiją ar apatiją, nes kažkodėl tiki, kad pagrindinės vertybės lieka. Ir kad apie viską reikia kalbėti.

Leidinyje surinkta istorinė medžiaga galbūt padės kalbėti ir mokytojams. Mokinių išsakyti žodžiai leidžia teigti, kad tai mokykloje svarbu.

Spausdiname moksleivių autentiškus gana proziškus žodžius, – tiesa, alsuojančius jaunystę... Bet geriausiai kalba fotografijos. Kai kurie kadrai jau tapę chrestomatiniai. Bylojantys, kokia kaina ištrūkstama iš bet kokių gnaužtų ir ką gali stipri žmogaus dvasia.

Kviečiame atsiversti.

LEIDĖJAI

Dear reader,

Here are just a few words about the current issue. As you'll see, it differs from all other numbers of the "Students' Photography". This one is fully devoted to one of the most significant dates in the history of our state – the restitution of independence. 20 years have passed.

Yet we have got not only a collection of photographs of historical significance. The current issue contains reminiscences of those who were young then; it offers some kind of the dialogue of two generations – those who were students 20 years ago and those who are such now. Here we can observe differences and similarities of their attitudes towards the same things. We think our project gives an opportunity to contemplate once more the price of being independent. Let's think and talk about it.

Cast a glance.

EDITORS

LIETUVAI ATMINTINŲ 1988–1991 METŲ ĮVYKIŲ ATSPINDYS FOTOGRAFIJOJE

2010-ieji – ypatingi metai Lietuvai ir jos žmonėms. Praėjo 20 metų, kai gyvename laisvi ir nepriklausomi. Šia proga leidinio „Moksleivių fotografija“ kūrybinė grupė sumanė susitikti su fotografais *Virgilijumi Usinavičiumi* ir *Zenonu Nekrošiumi*. Šiuos fotografus pasirinkome neatsitiktinai: jie tais atmintiniais 1988–1991 metais, stengdamiesi užfiksuoti visus reikšmingus to meto politinio gyvenimo įvykius, fotografuodavo dieną ir naktį. Dar iki susitikimo šių fotografų darbus matėme istorijos vadovėliuose, fotoalbumuose, internete.

Susitikome jaukioje *V. Usinavičiaus* ir *Z. Nekrošiaus* studijoje. Šeimnininkai mielai mus priėmė. Jau vien iš didelio formato fotografijų, paskleistų ant neaukšto medinio stalo, vos gelstelėjusių ano meto laikraščių galėjai suprasti: mūsų čia laukė.

Susitikimas buvo labai įdomus, o pasakojimas informatyvus. Tiesą sakant, nemanėme, kad apie politinius įvykius bus kalbama taip jautriai ir nuoširdžiai. O studijos šeimnininkai kalbėjo iš širdies – nei ką nusišėpdami, nei pagražindami. Mus suintrigavo daugelio fotografijų turinys. Buvo labai įdomu ir malonu iš pirmų lūpų išgirsti gyvą pasakojimą apie tokius svarbius Lietuvai ir jos žmonėms įvykius: Sąjūdžio mitingus, Baltijos kelią, Nepriklausomybės paskelbimą, Sausio 13-osios įvykius, Rusijos vykdytą ekonominę blokadą ir kita, pamatyti daugybę tuos įvykius atspindinčių reportažinių kadru.

Fotografų pasakojimai liko mūsų diktofono įrašė. Ne kartą jį išklaušė, stabdė, atsukę, būrelyje diskutavome apie papasakotus epizodus, mėginome įsivaizduoti įvykius, kiekvienas reiškėme savo nuomonę, ginčijomės ir aiškinomės...

THE REFLECTIONS OF THE SIGNIFICANT 1988–1991 PERIOD IN PHOTOGRAPHS

2010 – the year of great importance for Lithuania: 20 years ago Lithuanian Independent Republic was restored. Photography hobby group of Lithuanian Youth Information and Technical Creativity Centre annually prepares material for the “Students’ Photography”. This year creative group decided to mark the anniversary devoting its work to this particular date. The idea to talk with *Virgilijus Usinavičius* and *Zenonas Nekrošius*, two famous photo reporters, was embodied. The talkers told us a lot of interesting things about their life with a camera in hands day and night. Thanks to them we have lots of pics from the period of 1988–1991. Everyone can find their works published in photo albums, in internet. And we saw some in our history coursebooks.

We met at their cosy photo studio. The masters were waiting for us, as a little table was already covered with lots of photographs in large format. They had much to tell and show. Our meeting was very productive and informative. To tell the truth we couldn't expect such a sincere and interesting conversation about politics. We couldn't imagine that it could be possible.

They spoke heartily, frankly and told much about that time indeed. We heard about Sąjūdis meetings, the Baltic Chain, the January Events and economic blockade of Lithuania launched by Russia. We were intrigued and very pleased to hear the stories straight from people who acted in them.

The stories were recorded. We discussed them at our photo studio over and over again, tried to imagine various things. Stuff for tempestuous debate was really enough. In short, we had enough to think about.

Pradžioje fotografai pasiteiravo, ką mes žinome apie 1988–1991 m. įvykius, ar mūsų tėvai pasakojo apie tai. *Mangirdas* buvo įsitikinęs, kad tėvai apie šiuos įvykius pasakojo visiems, tačiau *Akvilė* manė priešingai. Jos nuomone, tik pačių vaikų prašomi suaugusieji ką nors papasakoja. Jai kažkodėl keistai atrodytų susėdę prie stalo vaikai ir tėvai, kalbantys šia tema. Bet *Akvilės* nuomonei prieštaravo *Žygimantas*, *Greta* ir *Mangirdas*, iš tėvų daug girdėję apie tų metų įvykius Lietuvoje. Nemažai apie tai kalbėta ir mokykloje.

„Gyvenome uždarame pasaulėlyje, – kalbėjo fotografai, – o kad turėtume daugiau ir teisingos informacijos apie įvykius pasaulyje (jos labai stigo!), vakarais, naktimis klausydavome „Amerikos balso“. Televizijos programos buvo tik trys, iš jų vienintelė lietuviška.“

Kad mokiniai geriau įsivaizduotų, studijos šeimininkai parodė tais laikais leistus laikraščius: „Tiesa“, „Komjaunimo tiesa“, komentavo jų turinį.

Greta mėgino įsivaizduoti, kaip šiais laikais būtų *žiauriai* neįdomu žiūrėti tik tris televizijos programas, iš jų vieną lietuvišką. *Mangirdo* manymu, anų laikų televizijoje buvo tikrai propaganda ir skelbiamos tik tos tiesos, kurias norėjo

First of all we were asked if our parents had ever told us about that time and what we knew about the 1988–1991 period. *Mangirdas* had no doubts that everyone knew the essential facts from their parents. On the contrary, *Akvilė* said that parents spoke when asked, and it was strange enough to imagine a family, sitting and discussing such topic. *Žygimantas*, *Greta* and *Mangirdas* argued with her. They heard much either from their parents or at school.

“We lived in a narrow and enclosed our world”, the photographers talked, „We lacked real information, so we listened “The Voice of America” (one of the world’s most trusted sources for news and information from the United States and around the world) at night. There were only three TV programs, and only one of them in Lithuanian.”

The masters showed the newspapers of that time „Tiesa“, „Komjaunimo tiesa“, commented their contents, and encouraged us to imagine better the situation of mass media at that time.

And *Greta* tried to. She said it was awful to watch only three TV programs and only one Lithuanian of them. *Mangirdas* added his mind that television at that time was only the means of propaganda. *Greta* agreed with him that



Studijos šeimininkai trumpai papasakojo apie Lietuvą iki atgimimo.
The photo masters told about Lithuania before its rebirth.

girdėti esama valdžia. Tad, *Gretos* manymu, ribotą ir iškraipytą informaciją girdintiems ir matantiems žmonėms, ištroškusiems tikrumo, teliko slapta klausytis užsienio informacinių laidų. Be to, jai net teko girdėti, jog žmonėms buvo beveik neįmanoma išvykti į užsienį, „vos ne tas pat, kaip į Mėnulį nuskristi“. Ar taip galėjo būti? *Mangirdas* suabejojo, ar tai visiškai tiesa, nes jo tėvams Argentinoje pabuvoti pasisekė. O *Žygimanto* tėvai pasakojo, kad kai kurie sportininkai išvykdavo į užsienį ir ten pasilikdavo pasiprašę politinio prieglobsčio. *Žygimantas* žinojo, kad ir tais laikais Lietuvoje buvo žmonių, kurie mėgino maištauti ir kovoti su tuo režimu.

„SSSR generaliniu sekretoriumi tapus M. Gorbačiovui, sovietų imperijoje pradedo vadinamoji „perestroika“, kuri reiškė pagaliau prasidedančius ekonominius ir politinius pokyčius Sovietų Sąjungoje“, – toliau pasakojo studijos šeimininkai.

Visi leidinio kūrybinės grupės nariai užaugo tais laikais, kai Lietuvos nebekaustė sovietinio jungo grandinės, tad tų laikų politinę ir ekonominę situaciją jiems buvo gana sunku įsivaizduoti, juolab apie ją diskutuoti. Lyg susitarę visi vardijo komiškus sovietinių stabų bruožus, deja, nesugebėjo įvardyti rimtesnių jų sprendimų... Tik *Mangirdas* pastebėjo, kad paskutinysis Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas išsiskyrė demokratiškesne ir humaniškesne retorika. *Mangirdui* pritarė ir *Ida*, bet abiem paprieštaravo *Greta* ir *Žygimantas* sakydami, jog visuomenėje, kurioje valdžia yra primesta ir svetima, laisvės ir žmonių teisės išvis neįmanomos.



people got very limited, restricted information and strained interpretation. So they dug for information in every possible way, even in a secret one. In addition she said she had heard that people had no chances to go abroad. She said it was almost the same as to go to the Moon. But *Mangirdas* entertained doubts about such words because his parents succeeded in going to Argentina. *Žygimantas* told he knew from his parents that sportsmen used to ask for political refuge in foreign countries. He knew there were people in Lithuania who fought against the soviet regime even at that time.

The photographers spoke on: “Mikhail Gorbachev became the General Secretary of the USSR and the time of perestroika (this term became a common noun, in Russian it means changeover) began.”

The members of our hobby group weren't free enough to discuss the subject and analyse the political and economical situation as all of us were born and grew in independent Lithuania. Practically all of us recited only comical character features of soviet cult-figures but could say nothing about their serious decisions or works. Only *Mangirdas* pointed out that Mikhail Gorbachev, the last leader of the USSR, could be considered a more democratic and humane political figure. *Ida* agreed with *Mangirdas*. But *Greta* and *Žygimantas* replied that no human rights and liberty were possible in the system where all authorities were intruded and uncongenial.



1988 06 24 V. Usinavičius. Pirmasis Sąjūdžio mitingas /
The first meeting of *Sąjūdis*



V. Usinavičius. 1988 rugpjūtis. Bado akcija ir karinių bilietaų išmetimas /
August 1988. Starvation action and riddance of military cards



Z. Nekrošius. Baltijos kelias / The Baltic Way

„1988 m. Lietuvoje inteligentija subūrė Persitvarkymo sąjūdį (judėjimą), kurio tikslas buvo atkurti Lietuvos nepriklausomybę. Prasidėjo taikūs žmonių mitingai, kurie buvo kaip šventė, visi džiaugėsi nujausdami artėjančias permainas. Žmonės buvo išsiilgę laisvės, troško patys būti savo šalies šeimininkai. Kadangi tuo metu informacija buvo skurdoka, mums reikėdavo patiems sekti visus įvykius. Taigi nuolat klausydavome radijo, kad žinotume, kur ir kada eiti fotografuoti. Kad pasaulis greičiau pamatytų, kas vyksta Lietuvoje, šių įvykių fotografijos buvo ir vežamos, ir siunčiamos į užsienį. Teko išvažiuoti į Italiją, Argentiną, ten rengti fotografijų parodas. Dienomis fotografavome, o naktimis ryškindavome ir spausdindavome“ – į kupiną įvykių laiką mintimis grįžta V. Usinavičius ir Z. Nekrošius.

Kaip jau buvo minėta pradžioje, jaunimas apie anų metų įvykius išgirsta iš tėvų, taip pat ir mokykloje. Ne išimtis ir *Laurynas*, kuris prisiminė,

V. Usinavičius and Z. Nekrošius continued: “In 1988 Lithuanian intelligentsia inspired *Sąjūdis* (the movement for changeover) the main goal of which was to restore the Independent Lithuania. Peaceful meetings began. It was a nice time. The wind of change hovered in air. People longed for freedom, they wanted to manage their land. As there was no normal information we had to keep the track of events. We continually listened to the radio in order to know where we had to be and to photograph. And in order to show the whole world what was going on in Lithuania the photographed material was continually sent abroad. We have been in Italy, Argentina, made exhibitions there. We photographed at daytime and developed and printed photos at night.”

As it was mentioned before, our youth knows about political atmosphere of that time as this subject is discussed at school. Also they have heard some



199 08 23 Z. Nekrošius. Mitingas Vingio parke / Rally at Vingis Park



1990 m. Kovo 11-oji, sovietinio herbo nuėmimas nuo AT pastato /
Removal of the wrong National Emblem from the building
of the Supreme Soviet on March 11



1990 m. Kovo 11-oji, prie Šalies parlamento /
1990 March 11th.

jog tėvai pasakojo, kaip dalyvavo mitinguose ir buvo tų dramatiškų įvykių liudininkais. Tačiau daugelis, kitaip nei mūsų kalbinti fotografai, neturėjo su savimi fotoaparatus, tad V. Usinavičiaus ir Z. Nekrošiaus fotografijos – aukso vertės. Greta žavėjosi fotografijos meistrų užsidegimu pranešti kitų valstybių gyventojams apie įtemptą situaciją Lietuvoje. Žygimantui įstriogo faktas, kad fotografams svarbiau buvo nuotraukos nei saldus miegas... Visi sutarė, jog jei ne fotografų noras nešti laisvės žinią pasauliui, Lietuvos vardas pasaulyje nebūtų taip gerai žinomas.

„Kai kurie žmonės buvo gana radikalūs, degindavo sovietinės armijos uniformas, savo karinius bilietus; vykdavo įvairios protesto akcijos, pavyzdžiui, „Lietuvi, ar jau išmetei savo karinį bilietą?“ Pradėjo vykti žaliųjų akcijos prie Ignalinos atominės elektrinės, Baltijos jūros su lozungais „Apkabinkime Baltijos jūrą“, „Už mūsų ir jūsų laisvę“, kadangi buvo kovojama ne tik už

from their parents. Laurynas is among such young people. His parents told him about the dramatic events they took part in. Our talkers *Virgilijus Usinavičius* and *Zenonas Nekrošius* always had prepared cameras by side. But not so many of common people did so. It's quite natural. That is why the photographs made by professionals are of great worth. *Greta* admired their attitude towards work and their enthusiastic strivings to inform people of foreign countries about what was going on here. *Žygimantas* pointed out their preference of work instead of sleeping at night... At last a unanimous decision was carried out: thanks to *Virgilijus Usinavičius* and *Zenonas Nekrošius* and their photo works the name of Lithuania was pronounced in the world.

“Some people were radically-spirited, they made fires and burned their military forms and cards (attributes of the soviet military force), such public protest actions as “Lithuanians, have you refused your military cards?”, movement of the Greens began near Ignalina Nuclear

lietuvių, bet visų Lietuvoje gyvenančių žmonių laisvę. Tai buvo labai graži Dainuojanti revoliucija. Tai buvo šventė, didelės minios dainuodavo, visi su gėlėmis, net maži vaikai, ir – kas svarbiausia – nebuvo visiškai jokios agresijos, visi vienas kitam padėdavo. 1990 m. įvyko rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą (AT), kuriuos laimėjo Sąjūdis. 1990 m. Kovo 11 d. buvo balsuota dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Susirinkusieji prie AT labai džiaugsmingai sutiko pasirašytą Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, – prisimena fotografai.

Ida manė, jog spontaniška ir radikali kai kurių žmonių reakcija – tai tik noro atsikratyti nekenčiamos praeities ženklų išreiškimas. Žmonėms skubiai reikėjo permainų, kurias žadėjo už nepriklausomybę kovojantys judėjimai, tokie kaip Sąjūdis. Jie sulaukė milžiniško liaudies palaikymo ir buvo išrinkti į Aukščiausiąją Tarybą. *Žygimantui* toks žmonių poelgis

Power Plant, an action “Let’s embrace the Baltic” took part near the sea, also the action “For our and your freedom” was held, as the events concerned all the nations living in Lithuania. It was a fine Singing revolution: everyone had flowers in hands, even little children, songs were sung by crowds of people... and, what is most important, there was no aggression and we all were very sociable. In 1990 election to the Supreme Soviet was held and Sąjūdis won. On March 11th after the vote for the restitution of independence the Act of Independence of Lithuania was signed. It was met with gladness”; our talkers remembered.

Ida expressed her opinion that spontaneous radical reaction of some people showed only their desire to get rid of the hated past. People thirsted for urgent changes which were promised by various movements and political forces fighting for freedom, for instance *Sąjūdis*. People were in sympathy with it and elected to the Supreme Soviet. *Žygimantas* thought



1991 01 13 Z. Nekrošius. Žmonės prie parlamento /
People by the Parliament



1991 m. Lenino paminklo nuvertimas Vilniuje /
Pulling down the Lenin Monument in Vilnius



1991 m. Z. Nekrošius. Sausis. Prie parlamento /
January 1991. By the Parliament

pasirodė natūralus – ar ne tai rinksis žmonės, išvarginti priespaudos, laisvių ir teisių suvaržymų ir niekada neįgyvendintų pažadų?

„Po Nepriklausomybės Akto prasidėjo sovietų armijos spaudimas. Lietuva pasiskelbė nepriklausoma, tačiau Moskva ir užsienis nepripažino Lietuvos kaip nepriklausomos valstybės. Kremlius pradėjo demonstruoti savo karinę jėgą, pradėjo užiminėti spaustuves, televiziją, kitas svarbias įstaigas. Virš Vilniaus skraidydavo sraigtasparnis ir mėtydavo lapelius, kuriuose buvo rašoma, kad visa ta laisvė yra tik klaidinimas... Užimti televizija ir radijas kolaborantams leido skleisti dezinformaciją. Taigi žmonės stoji saugoti AT pastato ir televizijos bokšto. Įtampa tuo metu vis augo ir augo. Protesto mitingai jau skyrėsi nuo pirmųjų, – taikių, su gėlėmis ir dainomis“.

it was quite natural because people were tired of oppression and the words which were never kept.

“When the Act of Independence of Lithuania was signed the Soviet Army began to press the state too much. Moscow and foreign countries didn't recognize Lithuanian Independent Republic. Kremlin demonstrated its strength. Soviet military forces occupied the Press House, the Radio and Television Committee buildings, the TV tower and other important institutions. A helicopter used to fly above Vilnius and throw proclamations the contents of which warned that freedom simply disorientated people. As radio and television were occupied it was also no trouble at all to tell lies. People organized the guard of the Supreme Soviet building and the TV tower. Political tension was great. Protest meetings assumed another character. No longer they were peaceful and flowery.”



V. Usinavičius. Sausio 13-oji. / January 13th



1991 m. Su vėliava prieš tankus / With flags flying against the tanks



1991 m. sausis. Prie parlamento / January 1991. By the Parliament



V. Usinavičius. 1991 05 Medininkų mūšinė. Žudynės / Customs post of Medininkai. Massacre



Sudeginta Lietuvos muitinė / The burnt down customs post



Prie Medininkų mūšinės nepriklausomybės pradžioje / Near the customs post of Medininkai at the dawn of independence



Parlamento gynėjai pučo Maskvoje metu / By the Parliament (the days of putsch in Moscow)

Žygimantui nedavė ramybės klausimas, kodėl žmonės nebetikėjo raudonojo melo pranašais (kaip buvo dainuojama visiems gerai žinomoje atgimimo laikų dainoje). O *Gretai* atsakymas pasirodė paprastas – jie paprasčiausiai nebetikėjo geru gyvenimu kartu su agresyvia ir pažadų nevykdančia valdžia. Žmonių viltis nebuvo mirusi – jie tikėjo, jog atėję nauji, progresyvūs lyderiai pakeis taip nekenčiamą santvarką.

Žygimantas asked why people believed no more in red lie heralds (the words remind one well known song of that time). *Greta* thought the answer was very simple – people had lost faith, they could no longer believe that good life was possible together with aggressive authorities who told lies. Faith and hope were alive – people believed that new progressive leaders were able to change the hated system.

Baigdami savo sunkiai baigiamas diskusijas aptarėme fotografijos vaidmenį kovos už nepriklausomybės atkūrimą laikų kontekste. Jaunieji fotografai padarė išvadą, jog fotoaparatas tuomet vaidino ne mažesnę vaidmenį, nei politinė veikla. Visame pasaulyje žmonės pamatė nuotraukas, kurios normalų žmogų tiesiog sukrečia: kruvini protestuotojai nakties tamsoje, daugiataukštatinės minios, skanduojančios patriotinius šūkius, link netyčia parkritusios Loretos Asanavičiūtės grėsmingai judantys tanko vikšrai. Šie unikalūs įamžinti vaizdai padėjo pasaulio žmonėms lengviau įsivaizduoti, kokioje koš-

We concluded by saying that the role of photography in the context of Lithuania of that time was obvious. Photo camera at that time played the same role as the politicians. People all over the world were shocked by photographs of bloody protesters, running into the darkness of the night. Also did the photos of the crowds of thousands of patriotically-spirited people, as well as the last moments of *Loreta Asanavičiūtė* life under the protectors of a roaring tank... Such photo works enabled people all over the world to imagine what awful system people somewhere in Lithuania lived in. The same human beings as everywhere in



Z. Nekrošius. Parlamento gynėjai pučo Maskvoje metu /
By the Parliament (the days of putsch in Moscow)



1991 08 JAV prezidento Ričardo Niksono vizitas Vilniuje /
The USA President Richard Nixon in Vilnius



Z. Nekrošius. 1991 08 Kelias į Europą / The way to Europe



1993 08 31 Okupacinės sovietų armijos išvedimas iš Lietuvos / Withdrawal of the Soviet occupation army



mariškoje santvarkoje kažkur gyveno kiti žmonės, tokie patys kaip ir jie – su tokiomis pačiomis kojomis, rankomis, tokiomis pačiomis svajonėmis. Ir kaip sunku buvo jiems ištrūkti.

Parengė Žygimantas Kapočius,
LMITKC, kūrybinės fotografijos grupės narys

the world, people with legs, hands, with dreams and wishes. Showing the real situation photographs gave an impulse to try to imagine the cost of their freedom.

Žygimantas Kapočius
Photography hobby group of Lithuanian Youth
Information and Technical Creativity Centre

„FOTOGRAFIJOMIS BUVO SVARBU IŠREIKŠTI NE KUR BUVAU, O KAIP BUVO“

Lietuvai minint Nepriklausomybės atkūrimo dvidešimtmetį, retas iš mūsų, jaunų žmonių, galėtų apibūdinti to laikmečio dvasią, įkvėpusią minias siekti Laisvės. Negalime prisiminti įvykių, kurių neišgyvenome – esame jau laisvos Lietuvos vaikai. Tačiau kaipgi tie, kurie būdami mūsų amžiaus drąsiai ėjo ir fotografavo Lietuvos atgimimą, juolab nepabūgo savo darbų skelbti įvairiuose konkursuose Lietuvoje ir už jos ribų?

Kauno moksleivių techninės kūrybos centro meninės fotografijos studijos „Kadras“ vadovė Tatjana Kuzmina:

„Neilgai trukus po 1991 m. Sausio 13-osios įvykių, kovo pabaigoje, moksleivių darbų kolekciją vežėme į Taškentą (Uzbekijos, tada dar priklausiusios Sovietų Sąjungai, sostinė). Ten buvo rengiamas tarptautinis fotokolekcijų konkursas, tačiau nepabūgome, nors buvome ir labai jauni. Man buvo dvidešimt devyneri, o vaikams 16–17 metų.

Į Taškentą skridome su trijų dalių kolekcija: pirmoji – „Kruvinasis sekmadienis“, antroji – „Suplėšytos viltys“ ir trečioji dalis – „Ne pabaiga“. Tai buvo trijų autorių fotokoliažai, toks darbų pateikimas labai sustiprino idėją, kad vaikų darbuose – suplėšytos viltys. Tiesa, vaikai nedalyvavo pačiuose atgimimo įvykiuose, vieni važiavo į Vilnių dieną ar dvi prieš, kiti – po, tačiau ir tuomet viskas buvo užbarikaduota, jautėsi įtampa. Taškente konkurso organizatorius buvo komunistų partijos leidyklos vadovas. Pamatęs darbus pasakė: „Ar jūs, lietuviai, nebijote eksponuoti tokių darbų?“

“YOUR PHOTOGRAPHS MUST NOT POINT OUT THE PLACE YOU WERE AT BUT TELL HOW EVERYTHING WAS HAPPENING”

Our country commemorates the 20th anniversary of the restitution of Lithuanian Independence. Are there many among us, young people, who could be able to define the spirits of the years when people strived for Freedom? We have no experience of such kind and can tell practically nothing – we mean the events we weren't involved in. We are the children of independent Lithuania. But what about those, who in their teens as we are now, were so brave, photographed all events of the struggle for independent Lithuania, its rebirth and weren't afraid to expose their photo works on various occasions in the country and abroad?

Tatjana Kuzmina, the leader of the Studio of Art Photography “Kadras” of Kaunas Youth Technical Creativity Centre:

“Shortly after the events of January 13, in March, the photo works of our pupils were taken to the international exhibition, some kind of photography contest, to Tashkent, Russia (the capital of Uzbekistan, which at that time belonged to the Soviet Union). We were young and brave! Then I was 29, and pupils were 16–17 years age.

We took a collection to Tashkent. The collection consisted of three separate works, i.e. collages created by three different authors. The first work was called “Bloody Sunday”, the other was named “Torn Hopes” and the third one was under the title “Not End Yet!”. Such manner of presenting works let to emphasize the idea of torn or trampled down hopes. Though pupils didn't take part in the political events,

Susitikę vieną iš konkurso dalyvių, **Eugenijų Adomavičių**, domimės, kokie gi vėjai anuomet nupūtė į Vilnių, kaip kilo serijos idėja ir kas gi jaunųjų fotografų laukė nuvykus į Taškentą.

Eugenijus Adomavičius: „Fotografijos būrelį lankiau nuo dvylikos metų, prasidėjus Sąjūdžiui buvau penkiolikos. Taigi, jau trejus metus sirgau šia nepagydoma liga – fotografija. Dalyvavimas konkurse buvo labai natūralus. Prieš įvykius Vilniuje visko nufotografuoti nulėkėme su kiemo draugeliu. Po dviejų savaitių, viskam nurimus, ir vėl ten nuvykome. Taip nuotraukos ir atsirado – fotoaparatas vis dėlto jau buvo įaugęs į rankas. Vadovai jau turėjo vieno būrelio nario Vytauto Balaišio darbų šia tematika. Tuomet sudėjome visas nuotraukas į bendrą kolekciją. Įdomu, kad fotografijas plėšėme ir koliažus darėme tose pačiose patalpose, kur tebėra įsikūrusi meninės fotografijos studija „Kadras“.

Pati idėja vis dėlto buvo vadovų, jų dėka atsidūrėme Taškente. Nieko nebijojome! Atrodė, kad tai tiesiog geras nuotykis.

Jei kalbėsime apie politiką, neturėjome jokių išankstinių nusistatymų. Patriotiškumas? Irgi klausimas. Tuomet visi buvome labai pakiliai nusiteikę; Baltijos kelias, vienybė, dainos ir taip toliau. Vaikui tai buvo papildomas adrenalino kiekis kraujyje. Tiesiog buvo įdomu: ten važinėja tankai, gali šaudyti... Vėliau, kai tėvai sužinojo, dar ir į kailį gavome. Tiesa, po kurio laiko, vakare, niekam nežinant, ir

i.e. they were in Vilnius not at that certain moment but maybe earlier or later, they could see barricades and feel stress and tension everywhere. The organizer of the exhibition in Tashkent was the head of the publishing office under the leadership of the communist party. When he saw our works he asked if we weren't afraid to expose such things...

Let us interview **Eugenijus Adomavičius**, one of those, who were in the centre of events in Vilnius. What made him create a series of photographs? He went to Tashkent together with other young photographers.

Eugenijus Adomavičius: “I was 12 and attended a photo hobby group. When the political movement Sąjūdis began I was 15. It means I was involved in photograph seriously and the exhibition in Tashkent was a very natural action. My friend and I made a lot of shots before January 13 in Vilnius. Two weeks later we went there once more. To speak in images, a camera had become a part of my hand. So my collection was born. The teachers of our hobby group already had photographs made by

one pupil, Vytautas Balaišis, who also was interested in this theme. We put all we had into one heap and then made collages of torn photographs. Now the room we worked in is the place where the studio of art photography “Kadras” carries on its activities.

But the idea itself belonged to our teachers. Thanks to them we went to Tashkent. We were scared of nothing. Everything was all the same to us. It was an adventure.



Tuometinė spauda apie moksleivių fotografijos parodas Sausio 13-osios tema / The then press about the photo works of students



1993.03.28 Ekspozicija Taškente (Uzbekija) / Exposition in Tashkent (Uzbekistan)

vėl nuvažiavome į Vilnių. Vis dėlto vertėjo – tai buvo puiki proga įamžinti istorijos momentus.

Tuomet fotografijos stovyklos mums buvo įprastas dalykas – jau buvome apsilankę Nidoje, Birštone, Trakuose... Tačiau kelionė į Taškentą buvo pirmoji rimta, tolimesnė. Viskas ten patiko! Važiavome į kalnus, klaidžiojome po Taškentą, pridarėme krūvą nuotraukų. Mūsų nuotraukomis domėjosi net televizija. Tiesą pasakius, buvo per daug dėmesio. Viskas atrodė įspūdinga: kalnai, kur bevažiuotume – policijos palyda, visur žalia šviesa, o mūsų, dalyvių, – trys ar keturi autobusai“.

Nors viešnagės metu vykę konkursai dalyviams jau išdilo iš atminties, tačiau tuometinis „Raketos“ klubo vadovas **Jonas Kuzminas** prisimena, kad būta įdomios kovos dėl Simpatijų prizo:

„Fotografijos buvo eksponuojamos ne vienoje vietoje, o trijose salėse po trisdešimt kolekcijų. Jas apžiūrėję iškeliaavome į kalnus, kur dvi dienas gyvenome pionierių stovykloje (pionieriai – 10–15 m. vaikų organizacija, gyvavusi iki SSSR suirimo). Ten ant asfalto organizatoriai nubrėžė didelę lentą ir surašė skaičius. Visiems davė

What concerns politics, we had no preconceived notions and attitudes. Patriotism? A good question. Then everyone was on the crest of the wave; in great form, I mean. The Baltic Way (Baltic Chain, also Chain of Freedom) and so forth. It was a real boost of adrenalin. Everything looked attractive enough, e.g. real tanks that can fire in the streets... When later our parents found out about our crusades for freedom we got a lot of trimmings... But after some time once in the evening we went there again secretly. It was worth doing – we had a unique opportunity to memorialize the moments of history.

At that time the members of our hobby group used to go to summer camps. We have visited our Lithuanian resorts Nida, Birštonas, Trakai... But Tashkent was so far and our journey was something of other kind, so serious. We liked everything there! We climbed mountains, wandered the streets of Tashkent, made lots of photos. Even the local TV was interested in our works. We got a too big dose of regard and attention. It's true. Everything looked effectively: mountains, police escort everywhere we went to, and everywhere green light for three or four buses of our company.“

The impressions of summertime spent in camps, various attractions and creative contests are left somewhere in the past. The leader of the club „Raketa“ (“Rocket”) **Jonas Kuzminas**, however, thinks back to this time when the Prize of Sympathies was initiated.

“All collections were exposed in three halls, thirty collections in each. We visited the exhibition and then went to the mountains where spent two nice days in pioneer camp. The organizers drew a large table on asphalt and marked it with numbers. We all got little stones which played a role of voting-papers. Everyone was told to place his stone on the table column marked the same as the collection he liked best of all. Some kind of open

balsavimo lapelius – akmenėlius. Kiekvienas dalyvis turėjo padėti savo akmenėli ant langelio, pažymėto tuo pačiu numeriu, kaip ir jam labiausiai patikusi kolekcija. Lyg ir viešas balsavimas. Pirmąsias vietas laimėjo gražūs, lyriniai vaizdeliai – vyšnios, pienės, gėlytės. O mums trečią vietą skyrė dėl to, kad visiems buvo įdomu, kas iš tikrųjų vyko Lietuvoje, ir tie darbai visus labai sujaudino. Galbūt nuo aukštesnės vietos vertintojus sulaukė tai, kad daugelis bijojo balsuoti už tokią tematiką, nes kolekcija buvo apie laisvės siekį, nuotraukose parodytas karas, tankai.“

T. Kuzmina: „Taškente priėmė labai draugiškai, šauniai. Maskviečiams taip pat labai patiko mūsų nuotraukos. Nepašyktėję ir apdovanojimų: gavome Auksinius laureatų diplomus, komandinę trečią vietą (o juk parodai buvo pateikta net 90 kolekcijų), Rusijos fotomenininkų sąjungos garbės raštą, Maskvos fotostudijos prizą už geriausią reportažą, Kemerovo studijos simpatijų prizą ir pakvietimus eksponuoti parodą Vokietijoje, Ukrainoje.

Ta pati vaikų darbų kolekciją vėliau buvo paslapčia išvežta į Vokietiją, į Vasario 16-osios gimnaziją. Fotografijas padėjo gabenti UAB „Rinkinis“ direktorius Arūnas Marmakevičius. Vežamas nuotraukas kruopščiai slėpė: neduok Dieve, jeigu kertant sieną būtų jas radę – būtume turėję labai didelių nemalonumų.“

voting. Beautiful lyric pictures full of cherry-trees, dandelion clocks and flowers were awarded the first prizes. We were singled out for our stirring works. All of our companions were interested in what was going on in Lithuania. We won the third prize. Maybe we were worth more, but we think some kind of fear stopped our colleagues to cast their votes. Lithuanian collection showing war, tanks, concerned striving for freedom.“



1991.05.08 Parodos dalyviai prie Karo muziejaus Kaune / Participants of the exhibition by the War Museum in Kaunas

exhibition in Germany, Ukraine, also were pointed out as the third team (among 90 collections in total).

Later the same collection of the pupils' photo works was secretly taken to the February 16th Gymnasium (Lithuanian gymnasium in Germany). Arūnas Marmakevičius, director of joint-stock company "Rinkinis", helped in this act of bravery. It's not difficult to realize what kind of troubles could be met if the photographs were found on the state's border.“

Tatjana Kuzmina: “We were given a warm welcome in Tashkent. Our photo works were also appreciated by the Muscovites. We were awarded the Golden Winner Certificates, the Certificate of Honour of the Russian Union of Art Photographers, the Moscow photo studio prize for the best press-photography, the Prize of Sympathies of the Kemerov photo studio (Russia) and got an invitation to take part in the



Eugenijus Adomavičius, Vytautas Balaišis. Fotokoliažai / Photo collages

E. Adomavičius: „Kitais metais su tais pačiais darbais skridome į Maskvą – aišku, ten nieko jau nustebinome. Mūsų nuotraukos apie Sausio 13-osios įvykius buvo išspausdintos sąjunginiame žurnale „Sovetskoje foto“. Vėliau viskas klostėsi natūraliai – nuo šešiolikos metų mes su būrelio nariu Evaldu Makarsku pradėjome dirbti fotokorespondentais, aštuoniolikos aš įsidarbinau dienraščiui „Vakarinis Kaunas“ redakcijoje. Vėliau baigiau mokslus ir pradėjau verslą – su fotografija buvo baigta, o dabar, gal prieš trejus metus, pajutau norą savo malonumui užsiimti komercine fotografija.“

Tačiau **Jonas** ir **Tatjana Kuzminai** neapsiribojo vien savo auklėtinių pergalemis užsienyje, bet ir patys ėmėsi organizuoti patriotinės tematikos konkursus Lietuvoje. Jie prisimena: „Trejus metus iš eilės rengėme tokius konkursus, juose dalyvavo ir laureatais tapo tokie dabar žinomi fotomenininkai kaip Gintaras Česonis ir Mindaugas Kavaliauskas. Labai daug nuotraukų Sausio 13-osios ir Vasario 16-osios tematika padarė mūsų studijos auklėtinis Jonas Stakvilevičius. Iš pradžių mūsų rengiamas fotokonkursas vadinosi „Sausio 13-oji“, o paskui „Vasario 16-oji“. Pagrindinis renginio tikslas – Lietuvos nepriklausomybės siekių propagavimas. Apie tuos konkursus

E. Adomavičius: „A year later we took the same photo works to Moscow. Of course, nobody was astonished then, i.e. it wasn't unbelievable news. Our works about the January 13 Events were published in the soviet photography magazine „Sovetskoje photo“. Later on everything happened naturally. Evaldas Makarskas from photography hobby group and I became press-photographers at 16, and I began my career in daily „Vakarinis Kaunas“ at 18. After studies I opened my own business. Then I stopped with photography, but three years ago I found the pleasure of commercial photography.“

But **Tatjana Kuzmina** and **Jonas Kuzminas** didn't stop and didn't think it was enough, i.e. success of their pupils in various exhibitions abroad wasn't the final stop of their activities. They took the lead of organizing contests on patriotic topics in Lithuania: „For three years we organized the contests the participants and winners of which were such photo artists as Gintaras Česonis and Mindaugas Kavaliauskas, both well known now. A great amount of photographs on the themes of January 13th Events and February 16th (Act of Independence of Lithuania or Act of February 16 was

skelbė televizija ir spauda. Pagrindinė darbų kolekcija buvo trejus metus iš eilės eksponuojama Karo muziejuje, tačiau vėliau konkursas nutrūko, nes netekome finansavimo, prasidėjo blokada.“

Būdamas už Eugenijų Adomavičių vyresnis vos metais, Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkas **Gintaras Česonis** to meto įvykius išgyveno visiškai kitaip:

„Sausio įvykių metu fotografija nebuvo esminis dalykas. Mano tėvu-
kas visą laiką sakydavo: „Tu sulauksi, baigsis šitie laikai“. Jis mirė 1987 m., o 1988 m. prasidėjo Sąjūdis. Pirmieji įvykiai man buvo labai svarbūs, nes supratau, kad toji pranašystė išsipildė. Toliau sekė skausmingi įvykiai po nepriklausomybės paskelbimo, tiksliau, atkūrimo, atrode labai pavojingi. Dalyvavau kur tik įmanydamas.

Kalbant apie nuotraukas, kurias tuomet rodžiau konkurse, kažkas yra sakęs: „Bet tu ir rizikavai!“ Dabar galbūt jau viską užmiršome, – o tuomet atrode, kad rizika yra, tačiau rizikuojame ne mes. Niekada negalvojau, kad kažkas gali blogai baigtis. Per skausmingiausius Sausio įvykius į Vilnių neiš-

signed on February 16, 1918) were made by Jonas Stakvilevičius from our studio. At first the contest carried the name “January 13th”, later “February 16th”. The main goal was to speak about our striving for independence. Mass media, i.e. TV and radio, announced about such events. The main collection was exposed at Vytautas the Great War Museum in Kaunas but later our activities were stopped for lack of finances, economic blockade of the country began.“

Gintaras Česonis, the leader of the Kaunas Branch of the Lithuanian Union of Art Photographers, who then was only a year elder than above-mentioned Eugenijus Adomavičius, all events experienced in his own way:

“In the context of January events photography didn’t play the main role and was not the essential thing. My dad used to say: “You’ll live to see these times end“. He died in 1987, and in 1988 Sąjūdis began. The first events were very important to me because I understood that his predictions came true. Later painful and excruciating events after the announcing of independence of Lithuania, to be precise – restitution of independence, seemed very dangerous. I took part everywhere I could imagine.



važiavau per klaidą, nes nors ir buvome susitarę su pusbroliu, tačiau sužinojau, kad, ko gero, kažkas nutarė sutrukdyti – visgi artimiesiems turėjo būti neramu, tebesimokiau vidurinėje mokykloje. Tai mes drauge su kaimynais naktį budėjome prie Sitkūnų radijo stoties.

Vėliau mama džiaugėsi, sakė: „Ačiū Dievui, neišvažiavai“, o man visgi buvo gaila. Mes atlikome tą pačią funkciją, tik už šimto kilometrų. Gerai, kad ten neįvyko nieko baisaus. Visgi važiavau ne tam, kad nufotografuočiau. Net jei būčiau buvęs Vilniuje, nežinau, ar būčiau pasirengęs tai padaryti, – ar būčiau išsitraukęs fotoaparata, ar kiti dalykai būtų buvę svarbesni. Tebuvau vienuoliktose klasėje, tačiau vertybes turėjau labai aiškias. O sveikas protas, patirtis – šiedu tebebuvo kažkur kitur. Veržiausi dėl to, kuo tikėjau, siekiau, ko galėjau pasiekti, – tuos įvykius išgyvenau labiau kaip žmogus, nei kaip fotografas. Kaip tremtinio sūnus.

Kaip kūrybinio etapo šio savo gyvenimo laikotarpio nesureikšminu – norėdamas sukurti tuometinių fotografijų seriją, ko gero, turėčiau ją dabar su rankioti, jau vien tam, kad suvokčiau, ką fotografavau. Tai, kas dėjosi mano viduje, buvo daug svarbiau nei pati fotografija. Su šeima dalyvavome, kur tik galėjome: su mama, seserimi, pusbroliais, pusseserėmis, kitais giminaičiais, nes jie visi – buvę tremtiniai. Jie taipogi labai laukė išsilaisvinimo akimirkos, o situacijai pakrypus į blogąją pusę be galo išgyveno. Dabar viskas tarsi sa-

What concerns photographs which I gave for the contest somebody has said: "But you was under such risk!" Now it seems that we forgot almost everything. At that time it seemed that risk existed somehow naturally, but we weren't under it. I felt no concrete danger and believed everything will be all right. During the most

excruciating January Events I wasn't in Vilnius only by mistake. Though my cousin and I had a plan to go there, I think somebody did his best to disrupt our plans. I was a secondary school pupil then and I realize that my family might have worried about me. But the night elapsed together with my neighbours near Sitkūnai Radio Station.

Later mom said she was thankful to God that I stayed at home then. But I think I missed something important... Of course, we fought the same fight for freedom – we defended the same ideals and strivings 100 km from Vilnius, in Sitkūnai near Kaunas. Nothing horrible happened near the radio station. But I went there having no intentions

to make hot photographs from the centre of events. And I'd say I don't know if I'd have been ready to photograph if I were in Vilnius. Maybe other things would have seemed more important, not photographing. I was only an 11th form schoolboy but my convictions and priorities were very clear and steady. At that time clear head, common sense and experience were left somewhere aside. I was anxious to be in the centre of events, and was emotionally involved, empathized in what was happening – but first of all as a human. Not a photographer. First of all I'm a son of a deportee – a victim of the soviet regime.



Jonas Stakvilevičius. Iš serijos „Atgimimas“ / From the series “Rebirth”

pnas: toji kelionė į Sitkūnus, autostrada, kažkur pastatytas automobilis, keli kilometrai pėsčiomis...

Fotografijomis buvo svarbu išreikšti ne **kur** buvau, o **kaip** buvo. Tiesa, jauniems žmonėms visuomet smagu, kai kas nors pastebi, įvertina, apdovanoja. Tačiau tik tiek – konkursų dėka joks lūžis karjeroje neįvyko, o ir ji pati tebebuvo pradinukų lygio, – tai tebuvo fotografijos mano gyvenime pradžia.

Viskas, ką darėme vardan Lietuvos laisvės, buvo tikra – to labai pasigendu dabartinėje Lietuvoje. Tai buvo kažkas, kuo besąlygiškai tikėjome. Atrodė, kad visi esame draugai: kūrename bendrą laužą, drauge kovojame, džiaugiamės, jei tik yra kuo džiaugtis. Dabar to lyg ir nėra, ir to turbūt ilgiuosi.

Manau, tikrai svarbu, kad informacija apie Sąjūdį Lietuvoje pasklido po pasaulį – gerai, kad tuo metu čia lankėsi ir užsienio žurnalistų. Sausio 13-osios perversmas neįvyko tik dėl to, kad okupantams pritrūko ryžto, baimė buvo didesnė, nei toji fizinė galia, kurią jie turėjo. Lietuvos pajėgos buvo žmonės – civiliai, beginkliai. Turėdami daugiau drąsos okupantai galėjo juos sulyginti su žeme. Ačiū Dievui, mes šiandieną gyvename laisvoje Lietuvoje.

Kalbėjosi Milda Kiaušaitė ir Marija Lazauskaitė,
Kauno moksleivių techninės kūrybos centras,
Meninės fotografijos studija „Kadras“

I consider this period of my creative work not very important. In order to evaluate what I have done then I'd have to collect all works together. At that time feelings were more important than the form of expression, I mean photography. My family (i.e. mom, sister, cousins and other relatives, who were deported by the regime) and I participated in every possible event. We all wanted freedom. I remember our great sorrow and nerves when situation went from bad to worse. Now all these days seem like a dream: a road to Sitkūnai, a highway, a car left somewhere, a few kilometres on foot...

*It was important not to point out **the place** I was at but to tell **how** everything was happening. It's true that young people like attention and appreciation. Talking about me, that's all on this topic. Contests and awards played no role in my career. And my skill was at a childish level. It was only the very beginning, the dawn of photography in my life.*

Everything we did in our fight for freedom was done with an open heart. We believed unreservedly in everything we did. All of us considered each other good friends. We were able to understand each other and many nice things did together: made fires, fought, appreciated even little things. Today we lack most of the above-mentioned features. I long for that time atmosphere.

In my opinion, it was very important that information about Lithuanian movement Sąjūdis spread throughout the world. Under favourable circumstances foreign reporters could observe what was going on there. The events of January 13th didn't turn into a real slaughterous revolution because our enemy, despite its military strength, was afraid to confront Lithuanian civilians. Though invaders could lay them flat, thank goodness we have a free homeland today."

Milda Kiaušaitė and Marija Lazauskaitė
The Studio of Art Photography "Kadras" of Kaunas
Youth Technical Creativity Centre

2009 METŲ LIETUVOS MOKINIŲ FOTOGRAFIJOS KONKURSO LAUREATAI IR PRIZININKAI

KONKURSO LAUREATAI:

Goda Balčiūnaitė	(17 m., Kauno MTKC)
Gabrielė Vilkaitė	(16 m., Vilnius)
Andra Bagdonaitė	(14 m., Neringa)
Gabrielė Jusevičiūtė	(17 m., Šiauliai)
Vilija Valukynaitė	(18 m., Šiaulių r.)
Marija Semenčiukaitė	(17 m., Vilnius)
Dainius Ščiuka	(18 m., Kaunas)
Edita Mažutavičūtė	(17 m., Vilnius)
Tadas Šlajus	(18 m., Kaunas)
Giedrė Kazragytė	(18 m., Vilnius LMITKC)
Eglė Gedvilaitė	(15 m., Šiaulių r.)
Eglė Verpecinskaitė	(17 m., Kauno MTKC)
Milda Kiaušaitė	(17 m., Kauno MTKC)
Brigita Kudaruskaitė	(18 m., Vilnius)
Kristina Nazimova	(17 m., Ukmergė)
Ieva Česnulaitytė	(17 m., Vilnius)
Deividas Buivydas	(16 m., Mažeikiai)
Jana Lohde	(14 m., Klaipėda)
Agnė Kučinskaitė	(16 m., Molėtai)
Lina Kindurytė	(17 m., Kauno MTKC)

LIETUVOS FOTOMENININKŲ SĄJUNGOS PRIZAI SKIRTI:

Mortai Vitunskaitė	(17 m., Kauno MTKC)
Marijai Lazauskaitei	(17 m., Kauno MTKC)
Milda Kiaušaitė	(17 m., Kauno MTKC)
Agnei Kučinskaitei	(16 m., Molėtai)
Inetai Pučkytei	(17 m., Šiauliai)
Juliui Juknevičiui	(18 m., Panevėžio r.)
Saulei Gimžūnaitei	(17 m., Šiauliai)

KONKURSO ORGANIZATORIŲ – LIETUVOS MOKINIŲ INFORMAVIMO IR TECHNINĖS KŪRYBOS CENTRO DIPLOMAI SKIRTI:

Ugnei Makauskaitei	(16 m., Kauno MTKC)
Marijai Vaitulionytei	(17 m., Kauno MTKC)
Juliui Juknevičiui	(18 m., Panevėžio r.)
Marijai Lazauskaitei	(17 m., Kauno MTKC)
Gretai Bernotaitei	(18 m., Klaipėda)
Robertui Špakovskij	(17 m., Vilnius)
Doritai Bimbirytei	(18 m., Anykščiai)
Laurai Norinkevičiūtei	(15 m., Kauno MTKC)
Rasai Žukauskaitei	(18 m., Kėdainių r.)
Dominykai Blažėvič	(18 m., Vilnius, LMITKC)
Martynai Jovaišaitė	(18 m., Vilnius)
Karolinai Balčiūnaitei	(17 m., Kauno MTKC)
Eglei Pusvaškytei	(17 m., Ukmergė)
Akvilei Vaiginytei	(17 m., Vilnius)
Ievai Karvelytei	(14 m., Šiauliai)
Gediminui Bieliauskui	(18 m., Kauno MTKC)
Elžbietai Jancėvič	(16 m., Vilnius)
Adomui Raguckui	(16 m., Kauno MTKC)
Lolitai Kublickajai	(18 m., Vilnius, LMITKC)
Vytautui Kumžai	(17 m., Klaipėda)

ŽIURI APIE...

Atrodo, mažai praėjo laiko nuo tada, kai mes pačios buvome pradedančios fotografės, tačiau stebėtina, kaip pasikeitė jaunųjų menininkų požiūris į aplinką, fotografuojami objektai bei stilistika. Tikriausiai tai nulemia skaitmeninės fotografijos išsivystymas, atsiranda daugiau galimybių eksperimentuoti. Išsiplėtus virtualiam pasauliui pastebima ir didėjanti Vakarų įtaka. Interneto padedami jaunieji kūrėjai turi galimybę sekti jiems patinkančių menininkų darbus, kartais bandyti juos atkartoti ir eksperimentuodami mokytis.

Šių metų konkursantai buvo iš įvairių Lietuvos vietų, tad galima pajausiti miestų kultūrinius skirtumus. Iš mažesnių miestų fotografijos dažniau būna tradicinio siužeto, vaizduojama realybė, populiarius reportažinis žanras. Rinkdamos laureatus atsižvelgėme į darbo idėjos atskleidimą. Stengėmės atrinkti stilistiškai ir techniškai kuo įvairesnius darbus. Buvo galima pastebėti, kad dominuoja skaitmeninė technika bei grafinio redaktoriaus *photoshop* manipuliacijos. Šiuo metu madingos tekstūros, sukuriančios sendinimo efektą, bei prigesintos, šiltos spalvos, primenančios 7–8 dešimtmečio fotoatspaudus. Tačiau gailla, kad lieka vis mažiau žmonių, besidominčių analogine fotografijos technika. Tarp visų į konkursą atsiųstų nuotraukų buvo tik vienas kūrinys, atliktas *pinhole* technika, ir tik keletas įamžintų juostoje. Mes manome, kad reikėtų dau-

giau dėmesio skirti analoginei fotografijai, nes tai yra pradžia, padedanti lengviau suvokti šviesą bei fotografijos kaip proceso svarbą. Lietuva dar nepasiekė to etapo, kai jis yra branginamas ir vertinamas, nors turime palankesnes sąlygas jam plėtotis.

Jaunieji kūrėjai supranta arba intuityviai nujaučia, kad fotografija yra šviesos menas, tinkamai ją panaudoja išgauti spalvų bei formų efektams. Darbuose jaučiama daug optimizmo, šiltos, šviesios, gana aktyvios spalvos. Tačiau jaunieji autoriai nemoka atrinkti geriausių kadro ir sugrupuoti jų į serijas, – palieka nuspręsti komisijai. Gal tai nulemia nepasitikėjimas savo kūryba?

Linkime drąsiai ir ryžtingai toliau eksperimentuoti, nebijoti kopijavimo, nes tai vienas iš mokymosi metodų, būdų išmokti profesionaliau dirbti. Stenkitės atidžiai sekti savo kasdienybę, nes pačios geriausios ir įdomiausios idėjos yra šalia jūsų, tik reikia išmokti į jas pažiūrėti kitu kampu. Mes tikimės, kad kasmet jūsų įžvalgos taps vis įdomesnės ir techniškai profesionalesnės.

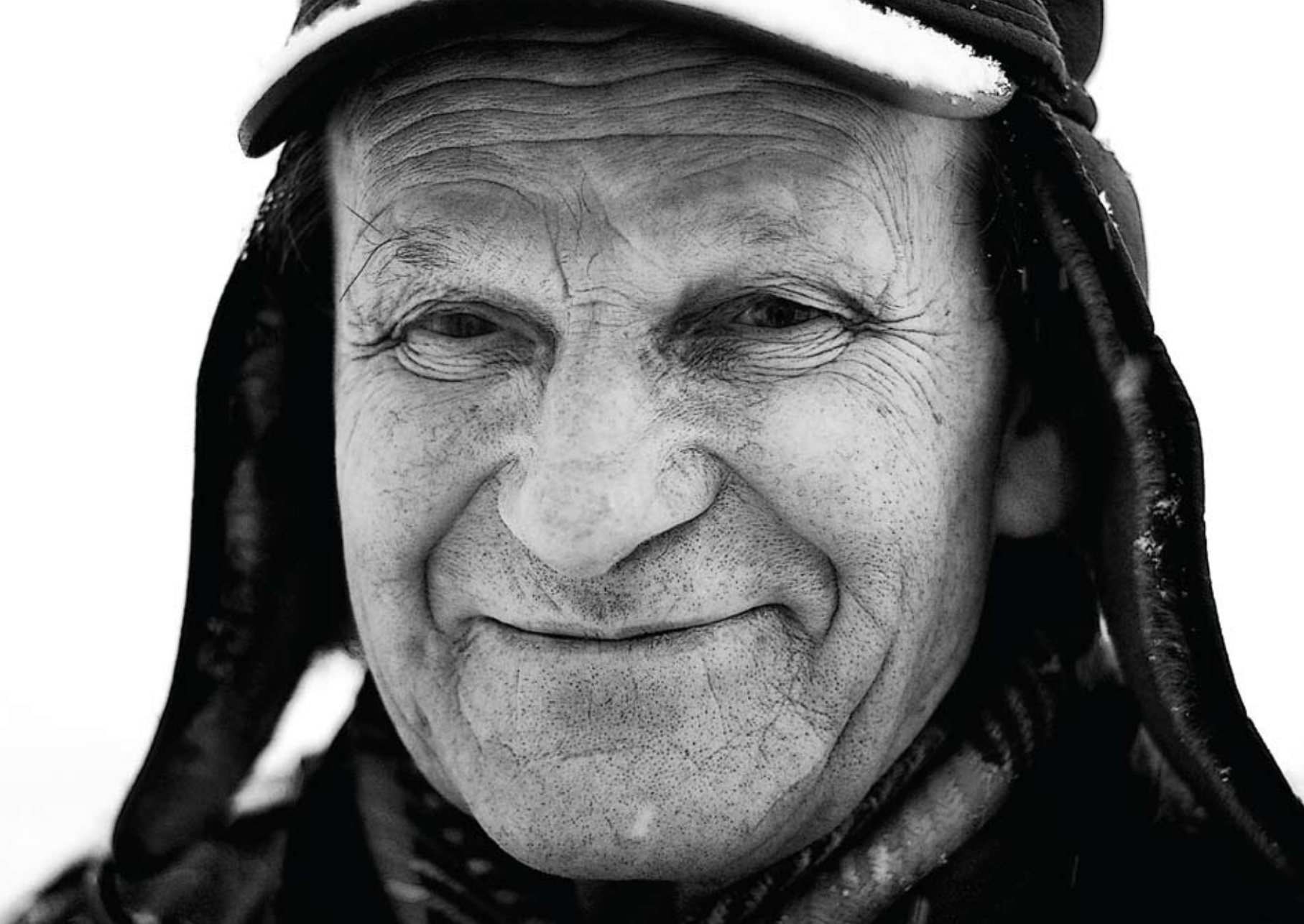
Vilniaus dailės akademijos
fotografijos ir medijos meno katedros IV kurso studentės:
Jogailė Butrimaitė, Gintarė Rakickaitė ir Justė Boreikaitė

MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Dainius ŠČIUKA, 18 m., Kaunas



Istorija apie...

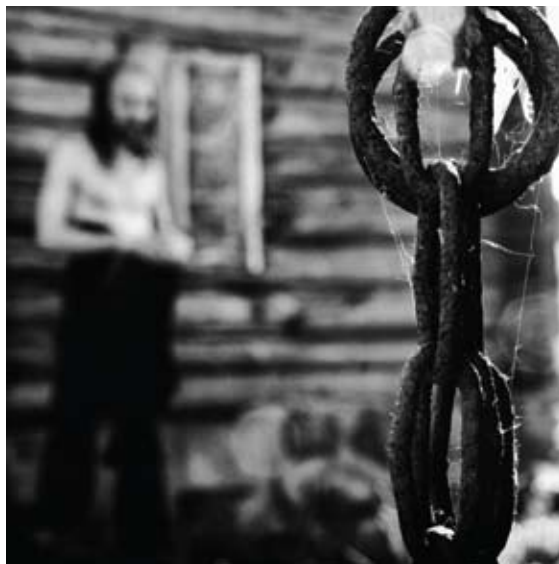




Darbo pradžia

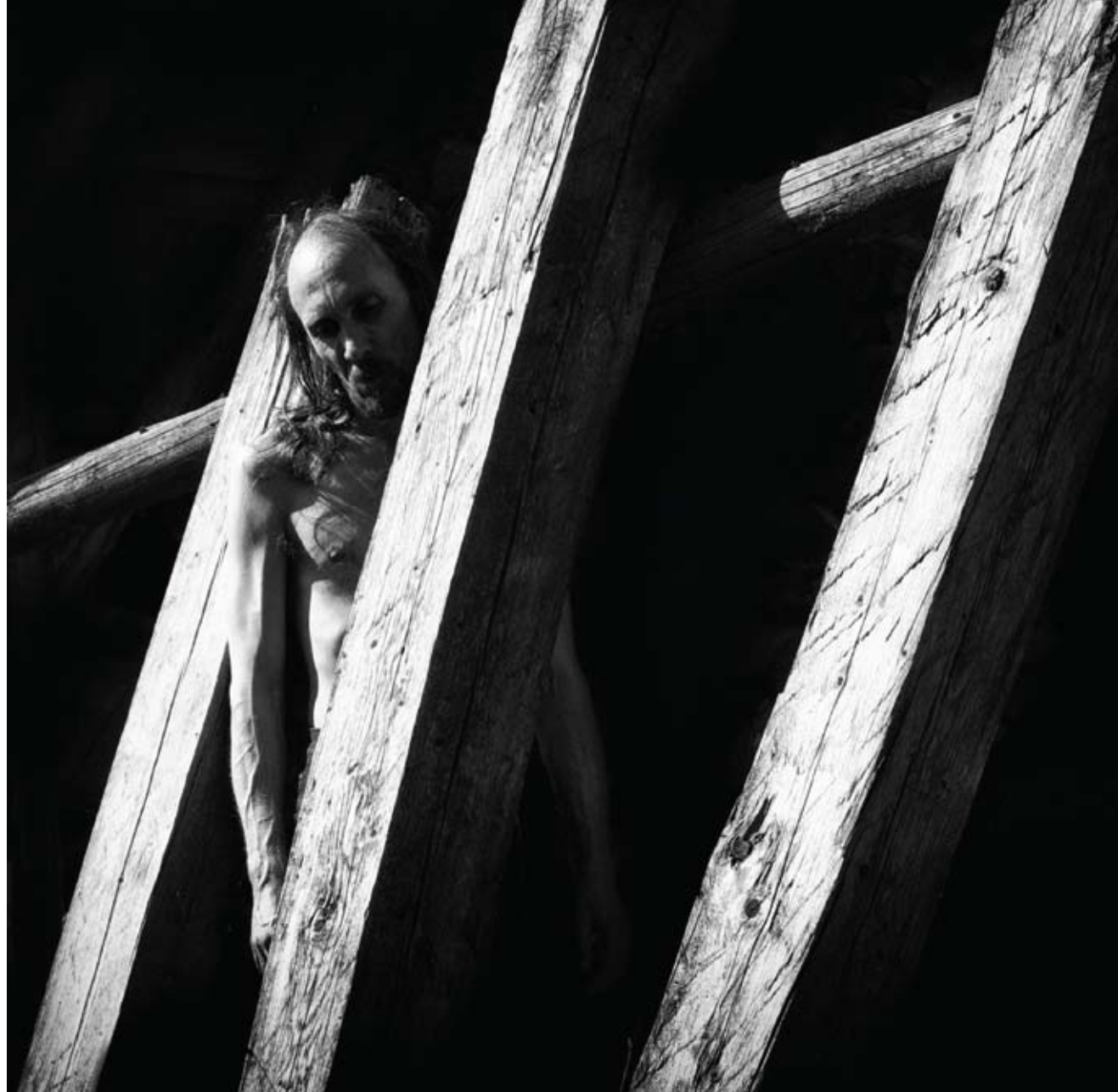
MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Tadas ŠLAJUS, 18 m., Kaunas



Tėčio portretas







Tėčio portretas



Tėčio portretas





MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Andra BAGDONAITĖ, 14 m., Neringa

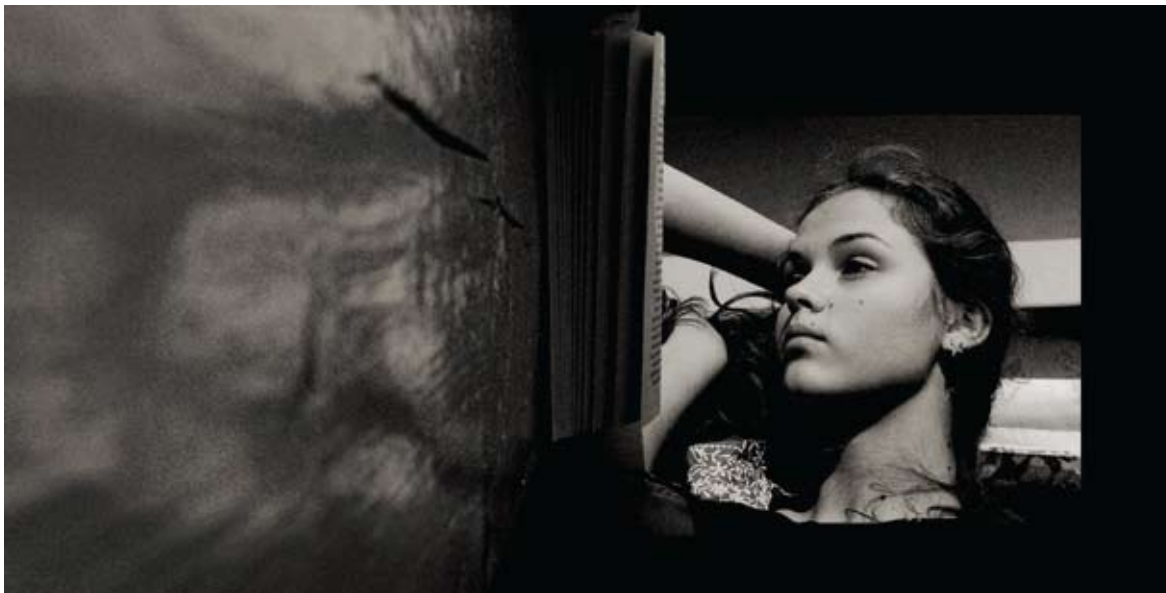


Vaikystė



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Rasa ŽUKAUSKAITĖ, 18 m., Kėdainių r.



Tamsos paliesta



Tamsos paliesta



Tamsos paliesta

MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Elžbieta JANČEVIČ, 16 m., Vilnius



Portretas

MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Eglė GEDVILAITĖ, 15 m., Šiaulių r.



Pinhole



Pinhole



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Ieva KARVELYTĖ, 14 m., Šiauliai





MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Ieva ČESNULAITYĖ, 17 m., Vilnius



Dabar praityje



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Gediminas BIELIAUSKAS, 18 m., Kaunas



Randomness of life



Randomness of life



Randomness of life

MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Marija VAITULIONYTĖ, 17 m., Kaunas



Rytas



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Lolita KUBLICKAJA, 19 m., Vilnius



Iš serijos „Vaikystės aidai“

*Prabēgo mūsu dienas,
Išnyko mūsu sapnai.
Vaikystēs dienas
Jau paslēptos giliai.
Nesuras jū jau niekas
Balto lapo erdvēj,
Neišgirs jū jau niekas
Vienišo aido tyloj.*

Iš serijas: „Vaikystēs aidai”



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Marija SEMENČIUKAITĖ, 17 m., Vilnius



Labas. Aš dažnai gavoju apie grįžimą tenai. Rakto nepamėčiau.

Labas. Aš dažnai gavoju apie grįžimą tenai. Rakto nepamėčiau.



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Lina KINDURYTĖ, 17 m., Kaunas



Uždaryta

Uždaryta



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Godā BALČIŪNAITĒ, 17 m., Kaunas



Vidudienis



Vidudienis



MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Milda KIAUŠAITĖ, 17 m., Kaunas



Varno pasakos





Sapnuoti smėlynus

MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Gabrielė VILKAITĖ, 17 m.,

Vilniaus Naujamiesčio moksleivių namai, F klubas

Suspaustame pasaulyje, kurį regi kūdikis, svarbiausia – mama. Mamos šiluma, nuotaikos ir mintys.

Kai pasaulis tampa platesnis, mes pasimetame marguose toliuose, pasiklystame netinkamų žmonių pasaulyje. Vis ieškome žmogaus, kuris teiktų laimę, džiaugsmą, užpildytų mūsų gyvenimą šviesa ir šypsena. Neretai tenka nusivilti tą žmogų praradus, neradus jo. Bet kodėl neklausome savo širdies, neprisimename savo mažojo pasaulio, kuriame jautėmės laimingi, pilni gerų jausmų... Ak tas mažas pasaulis, jį sukūrė mama.

Vėjas išblaškė mano mintis, aš pasukau į nepažįstamą gatvę, į kitokį pasaulį. Ten viskas nauja, netikėta, įdomu. Tai ne tai, ką esame įpratę matyti.

O, tai pasaulis, kuriame niekas neuždeda sparnų, kai sunku pasiekti. Pasaulis, kuriame niekas nenuperka stebuklingos paletės, kad realybė taptų spalvingesnė. O, mama, tai pasaulis be drakony, kuriuos Tu sukurdavai, kad galėčiau apsiginti. Bet, mama, jei nebegali viso to man duoti, bent palik žiburį prie savo namo durų, aš nenoriu pasiklysti...







MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Giedrė KAZRAGYTĖ, 19 m., Vilnius





MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Teklė – Ūla PUŽAUSKAITĖ, 18 m.,
Vilniaus Naujamiesčio moksleivių namai, F klubas



Barbiškumas – etalonas, siekiamybė.

Barbiškumas – visuomenės liga.

Šiuolaikinė visuomenė gyvena tik materialiam pasaulyje ir šiojo žmonės turi kitokias vertybes. Vis svarbesnis tampa grožio kultas, kuris dažnai nesuvokiamas protu. Ypač jaunos merginos pasiduoda šiai madai, tapdamos vaikščiojančiomis lėlėmis, kurios nesivadovauja savimi, o tik tuo, ką joms įteigia žurnalai, televizija ar internetas. Laikas susimąstyti ir sustabdyti barbių armijos didėjimą.







MOKSLEIVIŲ KŪRYBA

Martyna JOVAIŠAITĖ, 18 m., Vilnius





Nori profesionaliai fotografuoti?

Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija kaip tik tau!



PRAŠYTUME DĖMESIO!

Žinote, labai smagu bandyti įsivaizduoti savo skaitytojus. Bandyti nujausti jų vertinimus, galimybes, skonį ir tikėtis: leidinys domina. Daug širdies ir jėgų įdedame, kad jis išvystų pasaulį. Todėl kiekvieną, kuris nori ir gali prisidėti prie šių, mūsų nuomone, prasmingų pastangų, sutinkame kaip mielą bendramintį. Gal tai Jūs?

Jeigu leidinio kūrime Jūs pasiryžę dalyvauti pirmą kartą, supranta, kai kurių dalykų nežinote. Geriausia būtų, jei turėdami galimybę bent susipažintumėte su ankstesnių numerių medžiaga (bibliotekose, www.mfoto.info).

Jei ne tik fotografuojate, bet ir truputį rašote, – vienas patarimas iš mūsų patirties. Nuotolis apsaugos nuo asmeniškumų, todėl sakome drąsiau: neįsižeiskite, bet spontaniškai (puiku!) gimusias eilutes reikia dar ir redaguoti. Pasitarkite logiką, pažvelkite iš šalies, trumpinkite; nežabota

plunksna gerai, tik žiūrint kur ir kada. Nešaržuokite savo herojų apraizgydami juos metaforomis. Venkite politinių peripetijų, tiesmukų istorinių paralelių. Nesistenkit atrodyti tokie, kokie nesat. Įdomiausia, kai būnate savimi.

O šiaip – ką ir pridurti... Linkime kuo įvairiausių minčių ir polėkio. Ir kad darbai nebūtų vadovėliniai. Kad turėtumėte ką pasakyti apie tai, kodėl fotografuojate ir kaip tai darote. Žodžiu, siekiame, kad leidinyje atsiskleistų kuo įvairiausi autoriai, požiūriai, būtų kuo daugiau pasidalinimo savo patirtimi, mintimis. Medžiagos leidiniui laukiame iki 2011 metų kovo mėn. Fotografijas ir tekstus siųskite el. paštu danielius.augaitis@lmitk.lt

Tai iki?

Leidėjai

Jei sėdi namuose arba darbe būk "ant ryšio"! Susisiek su mūsų komanda! Siųsk internetu fotografijas ir sutaupyk savo brangų laiką. Tai yra:

***Patogu** - neišėjęs iš namų laiką gausi dovanų;

***Greita** - mes pristatysime Tau tiesiai į rankas dar neatšąlusios fotografijas net į tolimiausius šalies vienkiumius;

***Modernu** - fotografijos gaminamos pažangiausia technologija;

***Neitikėtina** - nuo mažiausių formatų iki parodinio 30X45cm.

Neleisk, kad prisiminimai būtų, kaip juoda mokyklinė lenta - išsikviesk mūsų komandą! Įamžinsim Jus taip, kad pažvelgus į mokyklinę fotografiją, net ir po daugelio metų užpuls prisiminimai apie nutrūktgalviškumą jaunystę, cigaretę už kampo, pirmąją meilę, dėl kurios pamiršai matematiką, šaunius klasės draugus, pirmą pabėgimą iš pamokų, smagias iškylas, baimę prieš egzaminus...

"Palik save po pamokų" su Fotoexpress fotografais, mokykis iš jų ir nušluostyk jiems nosį.

Nestovėk už vartų - užėik! Konkursas "Vartai" tai vartai į plačias galimybes. Išbandyk save, nustebink ir nustebk pats, nors aplinkiniai sako, kad esi "trenktas" ar "prie meno", Fotoexpress komanda mano, jog tai yra madinga. Mes palaikome netradicines mintis, originalias idėjas. Aktyvumas ir pasiryžimas veda link pergalės - siek to! Laimėjęs tampi Fotoexpress klubo nariu.

fo
to

fotoexpress

etuva. Sausis' 91"

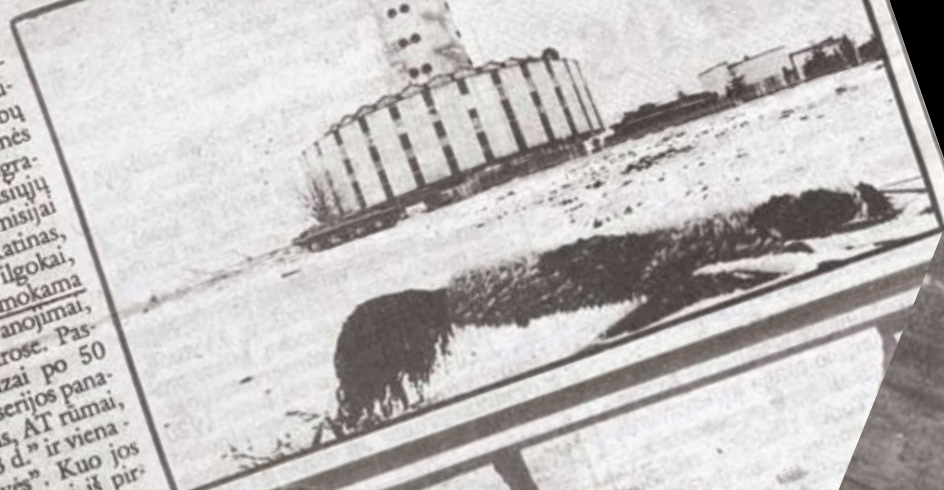
"Raketa" - vėl laureat

kluba "Raketa" pasiekė
teivų fotokonkurso
sudomėjimą sukėlė
driello (vadovė T.Kuz
aukų serija apie saus
Be jos konkurso paroc
uoštos kolekcijos "Vaik
kainas". Džiugu, kad m
tais. Renginio organizat
le foto" žurnalistė, taip a
tyvus: "Mokslėivių fotost
erial".

ganaši keturiasdešimties nu
ketos" organizuoto fotokon
agrindu, šiuo metu išvežta į
alizuotas vaikų foto-kino-vid
karta kreipiasi į visuomenę ir
finansinės pagalbos. Gal trečias
efonas 220445, patalpos pačiame
75% (Klubi

Pirmasis etapas baigėsi, konkursas tebevyksta

Pasibaigė vaikų klubo "Raketa" ir "Kauno tiesos" redakcijos organizuoto fotokonkurso mokslėiviams "Lietuva. Sausis'91" pirmasis etapas. Darbų labai gausu nebuvo - gauta 8 teminės serijos, plakatas bei pluoštas fotografijų, sukurtų "Rakeros" jauniausiųjų narių. Tačiau vertinimo komisijai (S.Juškevičienė, R.Juškelis, E.Katinas, J.Kuzminas) teko diskutuoti ilgokai, nes 200 rublių prizas ir nemokama kelionė į Taškentą - apdovanojimai, reti ir respublikiniai prizai po 50 rublių ir paskatinamieji prizai po 50 rublių. Apdovanotos trys serijos panašiomis temomis - "Vilnius, AT rūmai, TV bokštas po sausio 13 d." ir viena išsiskyrė iš likusių serijų? Dvi iš pirmiausia paminėtų - fotografiškumu, kurį suprantame kaip mokėjimą reikšti savo mintis, kūrybinius sumanymus būtent fotopriemonėmis. Kitas šios temos serijas sąlyginai galima pavaldinti pamatųjų piešinių, plakatų, kompozicijų reprodukcijomis.



ISBN 978-9955-899-00-6
9 789955 899006

Jonas Klubi
Andrius BALAIŠ

"AT ir TV bokšto" tema atlikta serija, kurią pristatė D.Puchovičius, K.Kekys ir E.Adomavičius iš Kauno jaunujų technikų stoties. Tai koliažai - išradimai ant juodų kartonų nuotraukos. Gali pasirodyti keista, bet toks pateikimas suteikė joms papildomą emociją ir pažintinę jėgą. Geriausia, visų nuotraukų dalį žadama eksponuoti Kaune, do to vežti į Taškentą, tarptautinių parodų festivaliui.

Česonio nuotrauka, pelniusi prizą už fotografiškumą ir originalumą, apdovanotas nemokama kelione į Taškentą.